

PROTOKÓŁ NR XXXIII.N/2016
z trzydziestej trzeciej nadzwyczajnej sesji Rady Miejskiej w Radomiu
odbytej w dniu 1 września 2016 roku
w sali Urzędu Stanu Cywilnego w Radomiu przy ul. Moniuszki 9

Porządek sesji:

1. Otwarcie sesji i odczytanie porządku obrad.
2. Wystąpienie przypominające historię 72 p.p., jego bohaterskich walk i związków z życiem społeczno - gospodarczym Radomia w okresie międzywojennym oraz o zachowanych archiwaliach - dr Przemysław Bednarczyk.
3. Projekcja krótkometrażowego filmu dokumentalnego przygotowanego przez uczniów Katolickiego Gimnazjum im. św. Filipa Neri w Radomiu pod kierunkiem dr Jolanty Skuzy.
4. Podziękowanie ofiarodawcom, społecznym wykonawcom i władzom miasta za pomoc w realizacji budowy pomnika - przedstawiciel Grupy Inicjatywnej.
5. Odczytanie decyzji o nadaniu szkołom ZDZ w Radomiu imienia 72 p.p. - dyr. Katarzyna Kotodziejska.
6. Zaproszenie przez prowadzącego obrady delegacji uczniów szkół ZDZ do wręczenia im przez przedstawicieli synów żołnierzy pułku symbolu - oryginalnej odznaki pułkowej.
7. Dyskusja.
8. Zaproszenie do wzięcia udziału w dalszych uroczystościach związanych z 77 rocznicą wybuchu II wojny światowej, odsłonięciem pomnika 72 p.p. oraz otwarciem Izby Pamięci 72 p.p. w szkołach ZDZ przy ul. Saskiej.

Ad. 1. Otwarcie sesji i odczytanie porządku obrad.

Posiedzenie otworzył i na nim przewodniczył Przewodniczący Rady Miejskiej w Radomiu - radny Dariusz Wójcik.

Przewodniczący na podstawie listy obecności stwierdził prawomocność obrad.

Na sesji obecni byli radni według listy obecności, która została dołączona do materiałów z sesji. Radni nieobecni: Roman Korczyński, Kowalski Jakub, Marta Michalska - Wilk, Katarzyna Pastuszka - Chrobotowicz, Pożyczka Leszek, Staszewski Kazimierz, Wróbel Katarzyna.

Przewodniczący Rady Miejskiej Dariusz Wójcik poinformował, że sesja została zwołana na wniosek grupy radnych zgodnie z zaproponowanym przez wnioskodawców porządkiem obrad. Treść wniosku o zwołanie sesji wraz z zaproponowanym porządkiem obrad została dołączona do materiałów z sesji.

Przewodniczący Rady Miejskiej Dariusz Wójcik powitał przybyłych na sesję parlamentarzystów: poseł Annę Białkowską, posła Roberta Mordaka, posła Leszka Ruszczyka, a także poczty sztandarowe i wszystkich zaproszonych gości.

Na sekretarzy obrad zgłoszono radnych: Adama Bocheńskiego i Jana Pszczołę. Radni wyrazili zgodę na pełnienie funkcji sekretarzy. **Sekretarze zostali wybrani** jednogłośnie (20 za).

Ad. 2. Wystąpienie przypominające historię 72 p.p., jego bohaterskich walk i związków z życiem społeczno - gospodarczym Radomia w okresie międzywojennym oraz o zachowanych archiwaliach - dr Przemysław Bednarczyk.

Dr Przemysław Bednarczyk powitał wszystkich zebranych i podziękował za poproszenie o zabranie głosu. Przedstawił historię 72. Pułku Piechoty. 77 lat temu na polach pod Wieluniem o godz. 4.40, gdy spadły pierwsze bomby na pozycje zajmowane przez radomski pułk piechoty otwarty został ostatni rozdział historii tego pułku - rozdział historii wojennej. To otwarcie historii wojennej we wrześniu 1939r. było jednocześnie zamknięciem pewnego etapu historii naszego miasta. Dlatego, że niezwykle trudno jest rozerwać te dwie równoległe historie: historię Radomia w okresie dwudziestolecia międzywojennego i historię radomskiego 72. Pułku Piechoty. Radomskiego nie tylko dlatego, że stacjonował w Radomiu, ale także dlatego, że w szeregach tej formacji walczyło bardzo wielu naszych przodków. Historia 72. Radomskiego Pułku Piechoty im. płk Dionizego Czachowskiego zaczęła się daleko na polach pierwszowojennych Włoch, później Francji. W 1918r. pośród jeńców polskich wziętych do niewoli przez armię francuską na froncie zachodnim walczących w tej wojnie w armii austro-węgierskiej i pruskiej rozpoczęto formowanie armii polskiej, armii która przejdzie do historii pod nazwą „armii błękitnej” ze względu na kolor mundurów lub „armii Hallera” ze względu na legendarną postać dowódcy tej formacji. W ramach tej formacji „błękitnej armii gen. Hallera” zostaje powołany 6. Pułk Strzelców im. Zawiszy Czarnego. To początek 72. Pułku Piechoty. W ramach kolejnych reorganizacji rodzącej się armii polskiej ten pułk będzie zmieniał numerację, aż wreszcie w roku 1922, kiedy trafi do Radomia, otrzyma numer 72. Był on 6. Pułkiem im. Zawiszy Czarnego, potem przemianowany został na 145. Pułk Piechoty Strzelców Kresowych. Właśnie pod tą nazwą ta jednostka trafia do kraju w roku 1919 kiedy oficjalnie świętujemy odzyskanie niepodległości, ale to państwo nie ma granic i to, czego temu państwu wtedy było potrzeba najbardziej, to bitnego, zaprawionego w bojach żołnierza. Właśnie 145. Pułk trafia najpierw do Sochaczewa, tu zostaje wyładowany i oczekuje na kolejne rozkazy. Te rozkazy rzucają 145. Pułk Strzelców Kresowych na front południowo - wschodni, w rejon, gdzie toczą się ciężkie walki z Ukraińcami o Lwów, o Kresy południowo - wschodnie, w rejon na którym rozpoczynają już w 1919r. operować oddziały wojsk bolszewickich. Już wtedy ta jednostka przeznaczona została do najcięższych zadań. Pułk przydzielony został do 18. Dywizji Piechoty dowodzonej przez gen. Krajowskiego, która otrzymała za męstwo w działaniach wojennych na froncie wschodnim przydomek „żelaznej dywizji”. 145. Pułk Strzelców Kresowych szczególnie mocno przysłużył się temu, że taki przydomek ta dywizja otrzymała. Dr Bednarczyk przedstawił poczynania tego pułku i bitwy, które stoczył. Gdy po pokoju ryskim na froncie wschodnim zapanował spokój, 145. Pułk oczekiwał na wskazanie mu przez sztab miejsca stałego postoju i na to miejsce wybrano właśnie Radom. Był to czas, kiedy odrodzone Wojsko Polskie II Rzeczypospolitej przechodziło poważną, głęboką reorganizację. Miało stać się nowoczesną sprawną armią, w ramach której w trzydziestu dywizjach piechoty znalazło się miejsce właśnie w 28. dywizji dla pułku, który otrzymał numer 72, a później przydomek radomski, a miejscem jego garnizonu został wybrany Radom. Przyszło 17 lat pokoju między rokiem 1922, a pamiętnym wrześniem 1939. Te lata były wyjątkowe dlatego, bo jak mało gdzie, jak w mało którym mieście w Polsce Radom zawdzięcza jednostce wojskowej i 72. Pułkowi niezwykle dużo. Miasto zrosło się z pułkiem, a pułk wrósł w miasto i stał się częścią jego dumnej legendy. Oprócz zwykłych żołnierskich, codziennych obowiązków żołnierze garnizonu radomskiego i kadra oficerska wnieśli w życie społeczeństwa miasta Radomia niezwykle dużo niezwykle pozytywnych wartości i inicjatyw. To było środowisko niezwykle kreatywne, które organizowało w tym mieście życie kulturalne. Wspomnieć należy znakomitą orkiestrę wojskową, uświetniającą święta kościelne, patriotyczne. Należy wspomnieć bibliotekę, którą założyło koło oficerskie 72. Pułku Piechoty. Należy pamiętać jak wielki wkład mieli żołnierze 72. Pułku Piechoty w rozwój radomskiego sportu. To dzięki nim jest dzisiaj klub i wybitna drużyna siatkarska Czarnych Radom. To dzięki żołnierzom i oficerom 72. Pułku mamy radomski stojący na przyzwoitym poziomie futbol. To oni wtedy, gdy trzeba było znaleźć zajęcie żyjącej często w trudnych warunkach młodzieży organizowali dla niej zawody sportowe, rozmaite rozgrywki. Da-

wali możliwość uczestniczenia w uczciwej, solidnej rywalizacji. Tak kształtowano charaktery, postawy, tak wychowywano pokolenie, które gdy przyjdzie czas, a na tych młodych przyszedł czas w latach 40-tych, będą potrafili dokonać dobrego wyboru. To wojsko było wychowawcą młodych radomian, m. in. legendarnego rocznika Kolumbów rocznika 1920. Ostatnim dowódcą pułku był płk Karol Chrobaczyński. Postać wspaniała prawdziwego oficera Najjaśniejszej II Rzeczypospolitej, człowieka obdarzonego charyzmą i twardym charakterem, ale też człowieka, któremu historia powierzyła najtrudniejsze i najbardziej tragiczne zadanie do wykonania. To właśnie on 1 września przyjął rozkaz sztabu głównego o dyslokacji jednostki i przetrucenia jej z miejsca stałego pobytu na odcinek frontu w rejonie Wielunia. Wiemy jak wyglądał tamten wrzesień i wiemy jak potężnej przewadze technicznej musiał stawić czoła polski żołnierz. Na odcinku frontu w rejonie Wielunia pozycje obronne 28. Dywizji Piechoty nie były dosyć mocno przygotowane, a na tę pozycję spadło to najcięższe uderzenie jakie hitlerowcy przygotowali Rzeczypospolitej wczesnym świtem 1939r. Radomski pułk znowu jest tam, gdzie jest najtrudniej, gdzie trzeba będzie krwią pisać kolejny rozdział wspaniałej historii radomskich żołnierzy. Na styku armii Łódź i armii Kraków Niemcy przewidzieli to śmiertelne uderzenie, które wbić się miało w głąb terytorium Rzeczypospolitej i dotrzeć do Warszawy. Dlatego o 4.40 na pozycję 72. Pułku Piechoty spadają bomby i każdego następnego dnia kolejne bataliony wchodziły do ciężkich działań przeciwko zmotoryzowanej piechocie i czołgom. Do dramatu dochodzi po kilku dniach walk, w których pułk krwawi tracąc najlepszych oficerów, dowódców kompanii, dowódców batalionów. Do dramatu, także dramatu osobistego dowódcy dochodzi w rejonie wsi Chechło. W czasie odwrotu na Piotrków płk Chrobaczyński podejmuje niezwykle trudną i bardzo ryzykowną decyzję, aby powstrzymać nacierających na przygotowywane dopiero pozycje wojsk polskich w rejonie Piotrkowa i Łodzi, decyduje się uderzyć w skrzydło elitarniej niemieckiej jednostki, która nacierała w kierunku północnym, w kierunku Pabianic, Piotrkowa. Rozkaz był bardzo trudny, ale ta chwila wymagała od Chrobaczyńskiego ogromnego wysiłku i wzięcia na siebie odpowiedzialności za losy swoich żołnierzy. Zadanie jego podkomendni wykonali, wieś Chechło została zdobyta. Jednak przewaga po stronie przeciwnika druzgocąca zadała zdobywającym poważne straty. Kontratak niemiecki zmusił poszczególne bataliony do odwrotu. Rozegrała się tragedia na polach wsi Chechło, która kosztowała życie znakomitą większość żołnierzy uczestniczących w tej operacji. Po bitwie pod Chechłem 72. Pułk dość mocno okrojony w swoim składzie cofa się w mniejszych grupach przede wszystkim na kierunku warszawskim, ale część żołnierzy idzie prosto na wschód. Dr Bednarczyk przedstawił kolejne bitwy stoczone przez 72. Pułk. De facto kampania wrześniowa kończy bohaterską historię wojenną Radomskiego Pułku Piechoty. Ale w roku 1940, 1941, gdy odradza się na terenie naszego miasta konspiracja, pojawia się ponownie 72. Pułk Piechoty. Tym razem jako jednostka Armii Krajowej. Kontynuuje on to, co rozpoczęli pod Wieluniem żołnierze regularnej jednostki Wojska Polskiego. Bierze udział w operacji „Burza”. Próbuje iść na pomoc Armii Krajowej. To od przedstawicieli rodzin oficerów, podoficerów i żołnierzy 72. Pułku Piechoty w dużej mierze wyszła inicjatywa upamiętnienia swoich ojców. Dr Przemysław Bednarczyk wierzy, że przez cały okres PRL-u w sercach radomian pamięć o 72. Pułku Piechoty była bardzo mocna. Niech będzie świadectwem tego chociażby fakt, że udało się w tamtych trudnych czasach zebrać prochy z pół bitewnych 72. Pułku i umieścić w mauzoleum płk Dionizego Czachowskiego. Dziś namacalnym i niezwykle wymownym śladem tego, że jesteśmy godnymi depozytariuszami tradycji 72. Pułku Piechoty będzie radomska szkoła imienia tego Pułku i znakomity pomnik, który powstanie za sprawą szanownych inicjatorów budowy tego pomnika.

Ad. 3. Projekcja krótkometrażowego filmu dokumentalnego przygotowanego przez uczniów Katolickiego Gimnazjum im. św. Filipa Neri w Radomiu pod kierunkiem dr Jolanty Skuzy.

Uczeń Katolickiego Gimnazjum im. św. Filipa Neri Adam Guza poinformował, że pod przewodnictwem pani dr Skuzy postanowili zrobić film pt. „72. Pułk Piechoty im. płk Dionizego Cza-

chowskiego". Stwierdził, że jest to produkcja szkolna, amatorska i mogą się w nim pojawić pewne błędy i w tej kwestii liczy na wyrozumiałość. Poprosił o nie nagrywanie tego filmu, bo został on wysłany na konkurs. Na tę prezentację otrzymali wyjątkowo zgodę.

Nastąpiła projekcja filmu.

Ad. 4. Podziękowanie ofiarodawcom, społecznym wykonawcom i władzom miasta za pomoc w realizacji budowy pomnika - przedstawiciel Grupy Inicjatywnej.

Przedstawiciel Grupy Inicjatywnej Jarosław Kowalik podziękował wszystkim ofiarodawcom, wszystkim tym, którzy zechcieli wpłacić nawet symboliczną złotówkę na rzecz budowy pomnika. Podziękował wszystkim firmom, które wzięły czynny udział w jego budowie. Podziękował za wsparcie władzom miejskim, bez których przychylności nie udało by się w tak szybkim tempie wybudować tego pomnika. Podziękował Radzie, która jednomyślnie przyjęła uchwałę pozwalającą na budowę tego pomnika. Podziękował za inicjatywę oraz włożony trud i wysiłek w powstanie filmu. Stwierdził, że wkradły się tam drobniutkie błędy, bo nie chodziło o plutonowego Wajdę, tylko plutonowego Majdę, który zajmował się sztandarem. Liczba żołnierzy poległych wedle ustnych przekazów wynosiła ponad 2,5 tysiąca w kampanii wrześniowej.

Ad. 5. Odczytanie decyzji o nadaniu szkołom ZDZ w Radomiu imienia 72 p.p. - dyr. Katarzyna Kołodziejaska.

Dyrektor szkół Zakładu Doskonalenia Zawodowego Katarzyna Kołodziejaska poinformowała, że decyzją organu prowadzącego szkoły ZDZ w Radomiu z dniem 1 września 2016r. nadano szkołom imię 72. Pułku Piechoty w Radomiu. Podkreśliła, że dzisiaj kończy się ważny etap działań dla społeczności szkolnej. W szkole powstała sala pamięci. To dopiero początek drogi przed młodzieżą. Stała opieka nad pomnikiem 72. Pułku Piechoty, a także grobem ostatniego dowódcy ppłk Karola Chrobaczyńskiego na cmentarzu rzymsko - katolickim przy ul. Limanowskiego będzie zadaniem dla społeczności szkolnej. Przed młodzieżą również kolejne lekcje historii, patriotyzmu i wychowania obywatelskiego, których najważniejszą treścią będzie sięganie do wzorców zaczerpniętych z bogatej tradycji patrona. Do takich działań zobowiązuje fakt realizowania w ofercie edukacyjnej innowacji mundurowej. Pierwsi w Radomiu uczą młodych obywateli czym jest dzisiaj patriotyzm, wychowanie w poczuciu odpowiedzialności za losy ojczyzny. Podziękowała przewodniczącemu i Radzie Miasta za zorganizowanie dzisiejszej sesji dzięki czemu nadanie szkole imienia 72. Pułku Piechoty zyskało tak uroczystą oprawę i godną rangę. Dyrektor odczytała treść decyzji zarządu Zakładu Doskonalenia Zawodowego w sprawie nadania imienia szkołom w Radomiu (uchwała nr 14/2016).

Ad. 6. Zaproszenie przez prowadzącego obrady delegacji uczniów szkół ZDZ do wręczenia im przez przedstawicieli synów żołnierzy pułku symbolu - oryginalnej odznaki pułkowej.

Przewodniczący Rady Miejskiej Dariusz Wójcik poprosił o wystąpienie na środek sali przedstawicieli uczniów oraz przedstawicieli synów żołnierzy pułku.

Nastąpiło wręczenie uczniom ZDZ odznaki.

Ad. 7. Dyskusja.

Syn żołnierza 72. Pułku Piechoty Wiesław Grzywacz podziękował, że w ogóle coś się dzieje w sprawie pułku w Radomiu. Docenia młodych ludzi, którzy coś w tym temacie wiedzą. Poinformował, że 1 września nie było żadnego bombardowania 72. Pułku, było bombardowanie

Wielunia. Dzisiaj wiadomo, że wojna w zasadzie nie rozpoczęła się na Westerplatte, tylko w Wieluniu. Przedstawił jak tamte czasy wyglądały oczami jego ojca.

Ad. 8. Zaproszenie do wzięcia udziału w dalszych uroczystościach związanych z 77 rocznicą wybuchu II wojny światowej, odsłonięciem pomnika 72 p.p. oraz otwarciem Izby Pamięci 72 p.p. w szkołach ZDZ przy ul. Saskiej.

Przewodniczący Rady Miejskiej Dariusz Wójcik zaprosił wszystkich zebranych do wzięcia udziału w dalszych uroczystościach związanych z 77. rocznicą wybuchu II wojny światowej, odsłonięciem pomnika 72. Pułku Piechoty oraz otwarciem Izby Pamięci 72. Pułku Piechoty w szkołach Zakładu Doskonalenia Zawodowego przy ul. Saskiej.

Przewodniczący Rady Miejskiej Dariusz Wójcik stwierdził, że porządek obrad został wyczerpany i zamknął XXXIII. nadzwyczajną sesję Rady Miejskiej w Radomiu o godz. 11.35.

Przewodniczący Rady Miejskiej
Dariusz Wójcik

Sekretarze:

1. Bocheński Adam .....

2. Pszczoła Jan .....

Protokółowała: Agata Gierczak.